

Jurnal



ANDRÉ GIDE

Ah! dacă, după ce au încetat să mai suferă, ar ști măcar să devină oameni!

Din păcate, mulți dintre ei își datorează demnitatea, drepturile simpatiei pe care le-o purtăm și nu sărăciei în care trăiesc!

Și, la fel cum atâta timp cât o plantă nu a înflorit, mai putem spera că floarea-i va fi frumoasă... tot ceea ce nu s-a născut încă rămâne învăluit în mister. Decepția apare atunci când nu mai poți pune abjecția pe seama carenței!

Totuși, aceste reflecții nu mă fac să devin pesimist. Mă conving doar că nu există emancipare sănătoasă în lipsa educației și a instrucției.

Uneori, plictisul se năpustește asupra mea ca un vultur, cu forța unei pasiuni ce seamănă aproape cu ura. Și-atunci, dintr-odată, lumea-ntregă îmi pare ca pereții cenușii ai unei lanterne care nu mai primesc lumină din interior. Atunci, mă gândesc cu groază la toți cei pentru care starea aceasta, trecătoare în cazul meu, este permanentă. Cei care își pun singuri bariere înfricoșătoare în fața propriei fericiri (căci există și astfel de oameni) nu mai au scăpare.

Cea dintâi condiție a fericirii este ca omul să se poată bucura atunci când muncește. Nu există bucurie adevărată în odihnă, în timpul liber, dacă acestea nu sunt precedate de o muncă făcută cu bucurie.

Cea mai grea muncă poate fi însoțită de bucurie, atunci când muncitorul știe să aprecieze rodul muncii sale. Nenorocirea începe odată cu exploatarea acestei munci de către cineva misterios, care știe doar că muncitorul trebuie să „dearandament”.

Nu ați mai văzut oameni care au plăcerea de a practica sporturi mai dificile și mai riscante decât muncile cele mai grele și mai periculoase? Problema nu e efortul depus, ci ignorarea acestuia, resorbția în folosul celor care nu contribuie la acest efort. De îndată ce munca devine o sarcină de care muncitorul se străduiește să scape cât mai repede cu putință, de care vrea să se știe achitat, orice bucurie l-a părăsit. Bucuria însoțește munca doar atunci când aceasta tinde spre perfecțiune, chiar în lipsa emulației. Bucuria dispare de îndată ce această perfecțiune nu mai este condiționată decât de constrângeri.

După cum am mai spus, nu înțeleg deloc politica. Mă interesează în aceeași măsură ca un roman de Balzac, cu pasiunile, joscicia, minciunile, compromisurile sale. Totul se degradează, până și cele mai nobile cauze, de îndată ce intervine politica. Oamenii sunt în stare să se omoare pentru a-și coborî utopiile din cer pe pământ. Aflu că anumiți „magnați” se află în spatele acestei drame, pe care o

modifică după bunul-plac, martirii devenind simple marionete în mâinile acestora. Mi se spune, de asemenea, că fără intervenția lor, marionetele nu ar putea să se miște. Iar asta se vrea a fi o apologie a păpușarilor! Nicidecum, e o condamnare a marionetei. E foarte important acum ca aceste marionete să se transforme în oameni.

Vine o clipă în viață – și cred că, fatalmente, ajungem cu toții în stadiul acesta dacă trăim suficient de mult timp – în care lucrurile pe care le-am disprețuit în tinerețe se răzbună, așa cum, în tragedia greacă, Afrodita și Dionisos își iau revanșa pentru disprețul lui Hippolit sau al Pentheei. Într-adevăr, plătesc acum pentru negările de odinioară, de pe vremea când consideram că nu merită să iau în seamă nimic din ceea ce mi se părea a fi trecător, ținând de politică sau istorie. Eram sub influența lui Mallarmé. Iar eu nu conștientizam această influență, căci nu făcea altceva decât să-mi întărească propriile convingeri; pe atunci eu nu știam încă foarte bine cât e de important să mă feresc de ceea ce mă flatează și că adevărata educație se bazează pe experiențele care ne contrariază.

Ce greșeală să crezi că îți poți găsi adevărata identitate lăsându-te în voia propriei persoane!

Ceea ce îți vine mai întâi în minte, în modul cel mai firesc, sunt locurile comune, clișeele... De unde și pericolul presupus de „dictările” pe care le exersezi.

Vulgaritatea îi seduce pe cei care „se abandonează”. Solida lege a gravitației ne leagă pe toți. Mi-aș dori un drum lung, pe jos, prin savană, pentru a-mi limpezi gândurile. Tot ceea ce avem mai personal, mai special, mai rar este supus, în egală măsură, unor legi, dar acestea sunt rafinate. Prin măruntaie, aparținem cu toții maselor... etc. Gândurile mele nu pleacă nicăieri; prea grăbit, prea ocupat fără-nctare ca să le pot urma undeva.

Singura dramă care mă interesează într-adevăr și pe care aș fi în stare să o relatez la nesfârșit este lupta oricărei ființe cu tot ceea ce o împiedică să fie autentică, cu tot ceea ce se opune integrității și integrării sale. Obstacolul se află de cele mai multe ori în noi înșine. Restul e pură întâmplare.

Nu trebuie să te minți pe tine însuși. *Id est*: să nu pretinzi că ai calitate și virtuți pe care ți le-ai dori să le ai, dar care îți lipsesc.

Omul e însă în mod uimitor perfectibil (Amiel ar fi scris mai întâi: maleabil, supus schimbării etc.) – astfel încât ne transformăm adesea în ceea ce dorim să fim și sfârșim prin a simți într-adevăr ceea ce la început era doar o prefăcătorie, cu condiția ca rolul acesta să nu fie jucat doar pentru



Avânt

ceilalți. Câți oameni nu au sfârșit prin a deveni cu adevărat cucernici sau îndrăgostiți, doar pentru că au crezut în asta în primă instanță. Iar alții, dimpotrivă, nu și-au lăsat sentimentele să înflorească, tocmai pentru că s-au îndoit de ele. Dacă, deci, nu e rău să ai încredere în tine însuși din când în când, e întotdeauna bine, totuși, să ai încredere și în ceilalți, căci încrederea pe care o acorzi unei anumite virtuți a unei persoane o îndeamnă și o încurajează pe aceasta să își asume ceva ce nu ar fi putut menține singură în ea, bazându-se numai pe propriile forțe. Unii oameni rămân virtuțoși doar pentru a nu periclita opinia pe care știu sau speră ca ceilalți să o aibă despre ei. Pentru unii, nu e nimic mai periculos decât căutarea sincerității, care îi determină să se îndoiască de sentimentele lor cele mai bune și să nu creadă decât în ce e mai rău. Cât despre mine, eu nu *sunt* niciodată, eu *devin*. Devin așa cum cred (sau așa cum *credeți*) că sunt. Există în fiecare dintre noi o mică doză de irezistibil, iar în rest, multă complezență. Însă chiar și acea doză de irezistibil poate fi redusă.

(E mai ușor să gândești asta la cincizeci și opt de ani decât la douăzeci.)

Dacă la șaiszeci de ani ideea că te-ai cunoaște suficient e himerică, la douăzeci de ani e chiar periculos să încerci să te cunoști în profunzime.

Dorința mea e fără îndoială sinceră; însă și dorința de a o învinge e la fel de sinceră. Nu asta e important, și chiar puțin îmi pasă de gradul de autenticitate al unei dorințe sau al celeilalte. Important e să știu dacă am dreptate, încercând să înving această dorință, dacă lupt de frică sau din convingere, de frica altora sau fugind de mine însumi; etc., etc. Întrebări pe care, de altfel, am încetat să mi le mai pun. Romancierul care atribuie unui erou, rând pe rând, toate aceste întrebări e departe de adevăr; sau poate nu, dacă eroul e un laș. Firesc e să începi prin

a rezolva toate aceste probleme; întrebările apar abia după aceea și doar dacă ești cârcotaș. De cele mai multe ori, aceste întrebări nu precedă acțiunea, ci îi iau locul.

Orice frază care începe cu: „Mă cunosc...” se termină mereu la formă negativă. „Mă cunosc: eu nu...”

Cred că lumea spirituală și cea materială nu sunt două lumi separate și că e zadarnic să le pui față în față. Sunt două aspecte ale unuia și aceluiași univers; așa cum e zadarnic să opui sufletul trupului. E zadarnic zbulciumul spiritului care îi face să-și declare război unul celuilalt. Eu mi-am găsit liniștea în identificarea celor două. Iar dacă lumea spirituală capătă o mai mare importanță suverană, e din cauza spiritului meu, care depinde foarte mult de trup; și unul și celălalt se înțeleg, ca să dobândească în mine armonia. Nu vreau, și nici nu pot încerca să-l supun sau să-l subordonez pe unul celuilalt, așa cum își propune să facă idealul creștin. Știu din proprie experiență (căci m-am străduit îndelung să-l ating) ce preț impune un astfel de lucru. De oricare parte, a sufletului sau a trupului, ar înclina victoria, aceasta rămâne artificială și trecătoare, iar nouă ne revine până la urmă să plătim costurile conflictului.

Exasperat de viața pe care o duc și de toți cei care mă fac să-mi pierd timpul. Exasperat de mine însumi, căci nu știu să mă apăr mai bine. Nu-mi face nicio plăcere să conversez, nici măcar atunci când dau replici geniale. – Paul Valéry îmi trimite o scrisoare dezolantă. Așa va fi până în ultima clipă, nu ne vom mai odihni oare niciodată? „Să trândăvești, ce desfătare!” – Oamenii își pun mereu unii altora bețe în roate.

Fragmente din *Jurnal* (vol. II, 1914-1925), André Gide, Editura Cartier, 2008.